

YÖNETİM BASAMAKLARINA ELEMAN YETİŞTİREN OKULLARLA İLGİLİ BİR İNCELEME

Doç. Dr. Şan ÖZ-ALP

Kamu ve özel kesimin çeşitli basamaklarında görev alacak elemanları yetiştirecek okulların 1975 yılı kontenjanlarıyla ilgili bilgilerin incelenmesi ortaya ilginç sonuçlar çıkarmaktadır. Üniversitelerarası Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi tarafından yayınlanan 1975 yılı kılavuzunda Merkezi Yerleştirme Sistemi içinde bulunan bütün okullara ilişkin bilgiler yer almaktadır. Kılavuzda yer almamış az sayıdaki öğretim kurumu ile yeni açılacak okullar sonuçların geniş ölçüde değişmesine yol açacak önemde bulunmamaktadır. Ayrıca bazı okulların kontenjanlarını bir miktar artırmaları da mümkündür. Genel değerlendirme içinde bu tür değişikliklerin fazla etkisi olmayacaktır. Bu yazıda yönetim basamaklarına eleman yetiştirecek okulların 1975 yılı Merkezi Yerleştirme Sistemi kılavuzunda yer alan bilgilerin ışığında bir değerlemesi yapılacaktır.

İktisadi, ticari ve mali alanlarda özel ve kamu kesiminde çalışacakları yetiştirmeyi amaçlayan okulların toplam kontenjanları 12.809'dur. Bu sayı Merkezi Yerleştirme Sistemi içinde yer alan okulların toplam kontenjanları olan 65.218'in yüzde 20'sidir. Çeşitli orta dereceli meslek okullarına ticaret ve turizm dallarında öğretmen yetiştirecek yüksek okullar da bu sayı içinde yer almaktadır

İncelemeye alınan okullar bir yandan Dışişleri Bakanlığının eleman ihtiyacını karşılamayı diğer yandan küçük çapta bir işletmeyi yürütebilecek elemanların yetiştirilmesi gibi çok değişik konuları amaç olarak alabilmektedirler. Bu tür okulların genel anlamda kamu ve özel kesimin ihtiyacı olan yönetici kadroyu yetiştireceği görüşü açısından hareket edilerek bu okullarda yer alan bölümlerle ilgili ayrıntılı bir analize girilmemiştir.

Adı geçen okullar birkaç ana grupta toplanabilir: Üniversiteler, Akademiler, Yüksek Okullar gibi. Bu okullar ayrı ayrı bölümlerde incelenecektir. Ayrıca son yıllarda açılmış olan önlisans okulları da ayrı bir bölümde ele alınacaktır. Bu okulların dışında genellikle üniversitelerin mühendislik fakültelerine bağlı endüstri (sanayi) mühendisliği bölümleri de bir dereceye kadar konumuzla ilgili bulduklarından ayrı bir başlık altında incelenmişlerdir.

Üniversiteler

Yurdumuzdaki üniversitelerden yedisinde yönetim bilimleri dallarında fakülteler bulunmaktadır. Fakültelerin hepsi de dört yıllık lisans programı uygulamaktadırlar. Bu fakültelerin çoğu son on beş yıl içinde kurulmuşlardır. Tablo 1'de Üniversiteye bağlı fakültelerle ilgili kontenjanlar gösterilmiştir. En yüksek kontenjan Ege Üniversitesine bağlı İktisadi ve Ticari Bilimler Fakültesine aittir. Gece ve gündüz öğrencileri için toplam kontenjan 800'dür. Fakülteler içinde gece programı yalnız bu okulda uygulanmaktadır. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi 600 öğrenci ile ikinci sırada yer almaktadır. En az kontenjana sahip okul ise 64 öğrenci ile Hacettepe Üniversitesi Ekonomi bölümüdür. Boğaziçi Üniversitesi İdari İlimler Fakültesi 110 ve yeni açılan İstanbul Üniversitesi, Bursa İktisadi ve Sosyal Bilimler Fakültesi 100 öğrenci ile en az öğrenci alan okullar arasında yer almaktadır. O.D.T.Ü. İdari İlimler Fakültesi ise üç bölüme (İşletme 150, Ekonomi ve İstatistik 100, Amme İdaresi 100 olmak üzere) toplam 350 öğrenci almaktadır. Bu fakülteler içinde O.D.T.Ü. İdari İlimler Fakültesi ve İstanbul Üniversitesi fen puanları diğerleri ise toplam puanlar ile öğrenci almaktadırlar. Tablodan görüleceği gibi en yüksek puanla öğrenci alan fakülte 426 puanla Boğaziçi Üniversitesi İdari İlimler Fakültesidir. En düşük puan ise Bursa İktisadi ve Sosyal Bilimler Fakültesi (325 puan) ile Atatürk Üniversitesi İşletme Fakültesine (338 puan) aittir. Dokuz fakültenin toplam kontenjanları 2.829'dur. Bu kontenjanların 2049'u lise, 700'ü karma ve yalnız 80'i meslek okulu çıkışlı öğrencilere tanınmıştır.

Tablo I : Üniversite Kontenjanları

Fakülteler	1974 En Düşük Kabul Puanı	Kontenjan
A. Ü. Siyasal Bil. Fak.	399	390
Ata. Ü. İşletme Fak.	338	240
Boğaz. Ü. İdari İlim. Fak.	426	110
Ege Ü. İ.T.B. Fak.	350	800
Hacet. Ü. Sos. Bil. Fak.		
Ekonomi Böl.	384	64
İst. Ü. İşletme Fak.	402	175
İst. Ü. İktisat Fak.	350	600
İst. Ü. Bursa İkt. ve Sos. Bil. Fak.	325	100
O.D.T.Ü. İdari İlim. Fak.	369-399	350
Toplam Kontenjan		2.829

Akademiler

Yurdumuzun beş büyük ilinde beş İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi bulunmaktadır. Akademiler dört yıllık lisans programı uygulamaktadırlar. Tablo II'de, 1974 yılında Akademilerin en düşük kabul puanları ile kontenjanları gösterilmiştir. En yüksek kontenjan Ankara Akademisine aittir. Ankara Akademisi üç bölümüne (Ekonomi 250, İşletme 250, Yönetim Bilimleri 250 olmak üzere) 750 öğrenci almaktadır. Eskişehir Akademisi ise iki bölümüne (İşletme-Muhasebe 350, İktisat-Maliye 350 olmak üzere) 750 öğrenci almaktadır. Bu Akademiye alınanlardan yarısı gündüz yarısı ise gece öğrencisidir. En az kontenjana sahip okul ise 500 öğrenci ile Adana Akademisidir. Geçmiş yıllara kıyasla Adana Akademisi daha az öğrenci almaktadır. Akademilerin hepsi toplam puanla öğrenci almışlardır. Tablodan görüleceği gibi en yüksek puanla Eskişehir Akademisi (363 puan) ve düşük puanla İstanbul Akademisi (345 puan) öğrenci almışlardır. Ancak puanlar arasında çok az fark bulunmaktadır. Bu puanlar bir kısım üniversitelerin puanlarından (Bkz.: Tablo I) yüksek bulunmaktadır. Ankara ve İstanbul Akademilerinin gece bölümleri bulunmamaktadır. Diğer üç Akademinin ise gece bölümleri vardır. Akademilere alınacak toplam 3.150 öğrenciden 2.250'si gündüz, 900'ü ise gece bölümüne alınacaktır. 3.150 öğrenciden 1.875'i lise çıkışlı, 1.275'i ise meslek okulu (çoğunlukla ticaret lisesi) çıkış-

Tablo II : Akademi Kontenjanları

Akademiler	1974 En Düşük Kabul Puanı	Lise Çıkışlı	Meslek Okulu Çıkışlı	Toplam
Adana	353	250	092	500
Ankara	—	375	375	750
Bursa	356	250	350	600
Eskişehir	355-363	500	200	700
İstanbul	345	500	100	600
Toplam Kontenjan		1.875	1.275	3.150

lıdır. Bu Akademiler yönünden sevindirici bir sonuçtur. Çünkü geçmiş yıllara kıyasla meslek okullarına tanınan kontenjanlarda bir azalma görülmektedir. Akademiler içinde yalnız Bursa Akademisi meslek okullarına yüksek bir kontenjan tanımıştır.

Yüksek Okullar

Türkiye’de yönetim basamaklarına eleman yetiştirmek üzere kurulmuş on yüksek okul bulunmaktadır. Bunlardan yalnız bir tanesi üniversiteye bağlıdır. Diğerleri ise Akademilere bağlı bulunmaktadır. Bu okullar iki grupta toplanabilir. Birincisi devletleştirilerek Ege Üniversitesine ve Akademilere bağlanan eski özel okullardır. İkincisi ise geçen yıl Akademiiler tarafından Muğla, Afyon ve Kütahya’da açılan üç yüksek okuldur. Bu yıl Akademiler, tekrar yeni yüksek okullar açabilmek için çaba göstermektedirler. Tablo III’de yüksek okullarla ilgili kontenjanlarla bir yıl önceye ait en düşük kabul puanları gösterilmiştir. En yüksek kontenjan 600’er öğrenci ile İstanbul Akademisinin Siyasal Bilgiler Yüksek Okulu ile Maliye-Muhasebe Yüksek Okuluna aittir. En az kontenjana sahip okul 250 öğrenci ile Ankara Akademisine bağlı Muğla İşletmecilik Yüksek Okuludur. Bu okulların hepsi dört yıllık lisans programı uygulamakta ve toplam puanla öğrenci almaktadırlar. Tabloda belirtilen puanlar arasında fazla bir fark bulunmamaktadır ve bu puanlarla Akademilerin puanları birbirlerine çok yakındır. Bu okulların bir kısmında (Ege Üniversitesi İktisadi ve Ticari İlimler Yüksek Okulu ve Ankara Akademisine bağlı Ankara’daki iki yüksek okulda olduğu gibi) gece bölümü de vardır. Yüksek Okulların toplam kontenjanla-

Tablo III :Yüksek Okul Kontenjanları

Üniversite veya Akademi	1974 En Düşük Kabul Puanı	Lise Çıkışlı	Meslek Okulu Çıkışlı	Toplam
Ege Ü.İ.T.İ.Y.O	344	250	250	500
Ankara İ.T.İ. Akademisi				
Bankacılık ve Sigortacılık Y.O.	—	250	250	500
Mal. Bil. ve Muhasebe Y.O.	—	200	200	400
Muğla İşletmecilik Y.O.	—	125	125	250
Eskişehir İ.T.İ. Akademisi				
Afyon Maliye ve Muhasebe Y.O.	—	150	150	300
Kütahya Yönetim Bil. Y.O.	—	300	100	400
İstanbul İ.T.İ. Akademisi				
Siyasal Bil. Y.O.	363	480	120	600
İ.T.İ. Y.O.	350	400	100	500
Maliye ve Muhasebe Y.O.	349	480	120	600
İşletme Y.O.	348	440	110	550
Toplam Kontenjan		3.075	1.525	4.600

rı 4.600'dür. Bu sayı fakültelerin ve akademilerin kontenjanlarının çok üzerindedir. Bu sayının 3.075'i lise çıkışlı, 1.525'i ise meslek okulu (çoğunlukla ticaret lisesi) çıkışlıdır. Akademilerde olduğu gibi burada da bir kısım Okullar meslek lisesi kontenjanlarını önemli ölçüde azaltmışlardır. Ticaret liseleri yanında en fazla kontenjan Maliye Okullarına tanınmaktadır. Birçok durumlarda meslek lisesi mezunlarının bu tür kontenjanlar nedeniyle yüksek öğrenim yapma imkânları lise çıkışlılara kıyasla daha fazla olmaktadır.

Öğretmen Okulları

Üniversitelerarası Seçme Sınavı Kılavuzunda orta ve alt basamak yöneticilerini yetiştirecek olan orta dereceli meslek okullarına öğretmen yetirmeyi amaçlayan iki öğretmen okulu yer almaktadır. Bunlar Ankara Endüstriyel Sanatlar Yüksek Öğretmen Okulunun Ticaret ve Turizm Bölümü ile Ticaret ve Turizm Yüksek Öğretmen Okuludur. Bunlardan birinci okul 60'ı lise ve 140'ı meslek okulu çıkışlı toplam 200 öğrenci alacaktır. İkincisi ise 50'si lise ve 200'ü meslek okulu çıkışlı toplam 250 öğrenci alacak-

Tablo IV : Öğretmen Okulları Kontenjanları

Öğretmen Yüksek Okulu	1974 En Düşük Kabul Puanı	Lise Çıkışlı	Meslek Okulu Çıkışlı	Toplam
Ank. End. Sanatlar Y. Öğ. O. Ticaret ve Turizm Böl.	—	60	140	200
Ticaret ve Turizm Y. Öğ. O.	340	50	200	250
Toplam Kontenjan		110	340	450

tır. Bu şekilde öğretmen okullarına ticaret ve turizm alanında öğretmen olarak yetiştirilmek üzere toplam 450 öğrenci alınacaktır.

Önlisans Yüksek Okulları

Son yıllarda ülkemizde üç üniversiteye bağlı altı önlisans yüksek okulu açılmıştır. Bu okullar iki yıl sürelidir ve belli bir boşluğu doldurmak amacıyla açılmışlardır. Orta yönetim basamaklarında (pazarlama, muhasebe, kooperatifçilik, sendikacılık vb. konularda) görev alacakların yetiştirilmesi hedef alınmaktadır. Bu okullar toplam puanla öğrenci almaktadırlar. Üniversitelerin diğer bölümlerine kıyasla daha düşük puanla öğrenci alınmaktadır. Ege Üniversitesine bağlı olanların gündüz ve gece bölümleri vardır. Diğerlerinin ise yalnız gündüz bölümleri bulunmaktadır. Bu okullara bu yıl 1.230'u lise ve 550'si meslek okulu çıkışlı toplam 1.780 öğrenci alınacaktır. Bu tür okulların yakın gelecekte sayılarının artacağı beklenmektedir. Ülkenin önemli bir ihtiyacına cevap veren bu okulların açılması da diğerlerine kıyasla daha kolay olmaktadır. Üniversitelere giremeyen öğrencilerin baskısını bu tür okulları yurdun çeşitli illerinde açarak azaltmak bir dereceye kadar mümkün olacaktır.

Endüstri Mühendisliği

Endüstri dalında görev alacakları, endüstrinin insan, materyal ve ekipman ilişkilerini en iyi şekilde düzenleyip yönetecek kadroyu yetiştirmek amacıyla endüstri mühendisliği gittikçe önem kazanmaktadır. Genellikle işletmecilik-mühendislik karışımı bir programın uygulandığı bu konuda hangi bölüme bağlı olarak faaliyet gösterileceği bugün bile tartışma konusudur. Daha çok mühendislik fakülteleri içinde bu tür programlara yer veril-

Tablo V : Önlisans Yüksek Okulları Kontenjanları

Üniversite	1974 En Düşük Kabul Puanı	Lise Çıkışlı	Meslek Okulu Çıkışlı	Toplam
Boğaziçi Üniversitesi Önlisans Yüksek Okulu (Yön.)	365	120(x)		120
Ege Üniversitesi İ.T.B. Fak.				
Manisa Önlisans Y.O.	—	375	125	500
Aydın Önlisans Y.O.	—	375	125	500
İzmir Önlisans Y.O.	—	200	100	300
Hacettepe Üniversitesi Teknoloji Meslek Y.O.				
İş İdaresi	360	80	100	180
İşletme ve Kooperatifçilik	364	80	100	180
Toplam Kontenjan		1.230	550	1.780

(x) Bu sayı lise ve lise dengi meslek okulu çıkışlı adaylar için toplam kontenjanı göstermektedir.

Tablo VI : Endüstri Mühendisliği Kontenjanları

Üniversite veya Akademi	1974 En Düşük Kabul Puanı	Toplam
Boğaziçi Ü. Mühendislik Böl.	432	180(x) (xx)
İst. Teknik Ü. Makina Fak.		
Sanayi Müh. Böl.	445	33
O.D.T.Ü. Mühendislik Fak.		
Endüstri Müh. Böl.	412	65(x)
Adana İ.T.İ. Aka. Müh. Y.O.		
Endüstri Müh. Böl.	362	105(x)

(x) Bu sayı lise ve lise dengi meslek okulu çıkışlı adaylar için toplam kontenjanı göstermektedir.

(xx) Mühendislik bölümü toplam kontenjanı.

mektedir. Türkiye'de üç üniversitede ve bir Akademiye bağlı yüksek okulda endüstri mühendisliği bölümleri yer almaktadır. Önümüzdeki yıllarda, Akademiler, Endüstri Mühendisliği bölümleri açabilmek için gerekli hazırlıklara başlamışlardır. Üniversiteler Endüstri Mühendisliği bölümlerine geçen yıl çok yüksek puanla öğrenci almışlardır. Adana Akademisine bağlı Mühendislik Yüksek Okulu ise bu puanların çok altında bir puanla öğrenci almıştır. Bu dalda tahminin 250 öğrenci için kontenjan ayrılmıştır. Dört yıllık lisans diploması veren bu okullar fen puanı ile öğrenci almaktadırlar. Ayrıca bu dalda lisansüstü öğrenim yapma imkânı da vardır.

Sonuç

Kamu ve özel kesimin yönetim basamakları için eleman yetiştirilmesini amaç alan okulların 1975 yılında kontenjanlarını ve bir yıl önceki puan durumlarını çeşitli açılardan incelemiş bulunuyoruz. Önlisans okulları ile birlikte 12.809 öğrencinin alınacağı bu okullar merkezi sistemde sınava girecek olan 65.218 öğrencinin yüzde 20'sini meydana getirmektedir. Bu kontenjan içinde Akademiler ve Akademiye bağlı Yüksek Okullar 7.250 öğrenci ile başta gelmektedir. Gelecek yıllarda yeni açılacak Akademiye bağlı yüksek okullar ile bu sayının daha da artacağı şüphesizdir.

Tablo VII : Toplam Kontenjanlar

Okullar	Kontenjan
Fakülteler	2.829
Akademiler	3.150
Yüksek Okullar	4.600
Öğretmen Okulları	450
Toplam	11.029
Önlisans Y.O.	1.780
Genel Toplam	12.809

Fakülteler ise 3.329 đrenci ile Akademilere kıyasla oldukça gerilerde bulunmaktadırlar. Ana sorun ülke ihtiyaının yalnız sayı olarak değil kalite olarak da karşılanabilmesidir. Bu sorumluluğu niversiteler ve Akademiler paylaşmak zorundadırlar. Diğer rağbette olan öğrenim dallarıyla rekabeti sağlayabilmek ancak üstün yetenekli öğrencileri çekmekle mümkündür. Son yıllarda bu yoldaki gelişme sevindiricidir.